

УДК 811.161.2'373.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2518-1602.2024.9.7>

УКРАЇНСЬКА АНТРОПОНІМІЯ XVII СТ. У МАЛОВІДОМОМУ ТУРЕЦЬКОМУ ІСТОРИЧНОМУ ДЖЕРЕЛІ. IX

ЗОРЯНА КУПЧИНСЬКА,*доктор філологічних наук, професор кафедри української мови імені професора Івана Ковалика, Львівський національний університет імені Івана Франка (Україна, Львів) kupchynska@gmail.com***ORCID:** <https://orcid.org/0000-0003-0000-0345>**Researcher ID:** F-6906-2019

*Статтю присвячено дослідженню українських антропонімів XVII ст., які засвідчені в маловідомому турецькому історичному джерелі «Дефтер Муфассал 1681 року». Простудійовано власні назви людей у межах **М – Mavrunejko**. Антропоніми, що репрезентовані в «Дефтері», свідчать про їхню архаїчність, адаптацію запозичених імен на україномовному ґрунті. З 91 дослідженої назви засвідчено такі, які: поширені і сьогодні на рівні власних імен людей і прізвищ; мають відмінності зі сучасними відповідниками на фонетичному рівні; не виявлені на сучасному етапі, знаходимо їх у похідних назвах. У результаті розвідки було встановлено особливості антропонімії, що виділена з турецької пам'ятки «Дефтер Муфассал 1681 року», зокрема це історичне джерело засвідчує функціонування прізвищевих назв в Україні на кінець XVII ст., репрезентований список антропонімів у межах **М – Mavrunejko** підтверджує, що у XVII ст. існував обширний реєстр запозичених власних імен, які адаптувалися на українському мовному ґрунті; законстатовано великий спектр різноманітних суфіксів, за допомогою яких творилися похідні імена/прізвиська/прізвищевої назви.*

Ключові слова: антропонімія, запозичені імена, твірні основи, власні назви людей, «Дефтер Муфассал 1681 року».

UKRAINIAN ANTHROPONYMS OF THE 17TH CENTURY IN A LITTLE-KNOWN TURKISH HISTORICAL SOURCE. IX.

ZORIANA KUPCHYNSKA,*Doctor of Philology, Professor at the Department of Ukrainian Language named after Professor Ivan Kovalyk, Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine, Lviv) kupchynska@gmail.com*

*The article is intended to study Ukrainian anthroponyms of the 17th century, which are recorded in the little-known Turkish historical source “Defter Mufassal of 1681”. The proper names of people within **M – Mavrunejko** have been investigated into. The objective of the article is to analyze the proper names recorded in “Defter Mufassal of 1681”. To achieve the objective, the following tasks are defined: 1) to separate Ukrainian anthroponyms of the 17th century in the little-known Turkish historical source “Defter Mufassal of 1681”; 2) to analyze the proper names of people and compare them with the modern Ukrainian anthroponymicon; 3) to identify those onyms that are not recorded at the present stage. Ancient anthroponyms, extracted from a historical source, are an additional source of the anthroponymicon, which functioned in the territory of Ukraine in the 17th century. The proper names of the people entered into “Defter Mufassal of 1681” testify to the antiquity of such onymic formations, the adaptation of borrowed names on Ukrainian-language grounds. Summarizing the above, one can say that of the 91 names within **M – Mavrunejko** there are those that: are common today at the level of proper names of people and surnames; have differences with modern equivalents at the phonetic level; are not detected at the present stage, but they can be found in derived names. The practical value of the article is that the discovered and analyzed proper names of people supplemented the All-Slavic anthroponymicon. As a result of the investigation,*

the peculiarities of anthroponyms isolated from the Turkish monument “Defter Mufassal of 1681” have been established. In particular, this historical source testifies to the functioning of family names in Ukraine in the late 17th century. The represented list of anthroponyms within M – Mavrunejko confirms that there was an extensive register of borrowed proper names, which were adapted on the Ukrainian language basis; a wide range of suffixes with the help of which derived names/ family names were created have been established.

Key words: *anthroponymy, borrowed names, creative stem, proper names of people, «Defter Mufassal (ca. 1681)».*

Постановка проблеми. Серед завдань ономастики є формування повного індексу антропонімів, які представлені в українському онімному просторі в діяхронії і на сучасному етапі. Поява нових джерел інформації, зокрема історичної пам’ятки XVII ст. «Дефтера Муфассала 1681 року», дає можливість простудіювати твірні основи антропонімів, які виявлені у ньому, проаналізувати суфікси, за допомогою яких адаптовувалися антропоніми. Статтю присвячено дослідженню українських антропонімів XVII ст., які засвідчені в маловідомому турецькому історичному джерелі «Дефтері Муфассалі 1681 року».

Аналіз досліджень. Ця розвідка є продовженням низки студій автора: Українська антропонімія XVII ст. у маловідомому турецькому історичному джерелі. *Науковий вісник Ужгородського університету. Філологія.* Ужгород, 2021. Вип. 1(45). С. 281–289. Українська антропонімія XVII ст. у маловідомому турецькому історичному джерелі. II. *Мовознавча комісія НТШ. З історії людей та ідей.* Львів – Варшава – Альберта, 2023. С. 221–242. Українська антропонімія XVII ст. у маловідомому турецькому історичному джерелі. III. *Студії з ономастики та етимології.* 2021–2022 / Відп. ред. В. П. Шульгач. Київ, 2022. С. 118–132. Українська антропонімія XVII ст. у маловідомому турецькому історичному джерелі. IV. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.* Вип.1 (47). 2022. С. 167–179. Купчинська З.О. Українська антропонімія XVII ст. у маловідомому турецькому історичному джерелі. VI. *Студії з ономастики та етимології.* 2023–2024 / Відп. ред. В.П. Шульгач. Київ, 2024. С. 68–87. Крім цього, є статті, які представляють онімкон «Дефтера Муфассала 1681 року»: Власні назви мартологів «Дефтера Муфассала 1681 року»: характеристика твірних основ. *Вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.* Вип. 2(50). 2023. С. 272–279. Дефтер Муфассал 1681 року – унікальне джерело українського онімкону. *Студії з ономастики та етимології.* 2019–2020 / Відп. ред. В.П. Шульгач. Київ, 2021. С. 124–144.

Мета статті. У цій розвідці простудійовано власні назви людей лише у межах **M – Mavrunejko**. Метою статті є аналіз власних назв, засвідчених у «Дефтері Муфассалі 1681 року». Щоб досягти мети, визначено такі завдання: 1) виокремити українські антропоніми XVII ст. з «Дефтера Муфассала 1681 року»; 2) провести аналіз власних назв людей та порівняти їх із сучасним українським антропоніміконом; 3) виявити ті оніми, які на сучасному етапі не зафіксовані. Давні антропоніми, виокремлені з історичного джерела, – додаткове джерело антропонімікону, який функціонував на території України в XVII ст. Власні назви людей, що репрезентовані в «Дефтері Муфассалі 1681 року», свідчать про давність таких онімних утворень, адаптацію запозичених імен на україномовному ґрунті. Виявлені та проаналізовані власні назви людей поповнили загальнослов’янський антропонімікон. Розвідка репрезентує особливості антропонімії, що виділена з турецької пам’ятки «Дефтер Муфассал 1681 року» (Dariusz Kołodziejczyk. *The Ottoman Survey Register of Podolia (ca. 1681). Defter-i Mufassal-i Eyalet-i Kamaniçe. Part I: Text, Translation, and Commentary / Dariusz Kołodziejczyk.* – Kyiv – Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press for the Harvard Ukrainian Research Institute, 2004. 672 p., 6 maps.), зокрема це історичне джерело засвідчує функціонування прізвищевих назв в Україні на кінець XVII ст., репрезентований список антропонімів у межах **M – Mavrunejko** підтверджує, що у XVII ст. існував обширний реєстр запозичених власних імен, які адаптувалися на українському мовному ґрунті; законстатовано великий спектр різноманітних суфіксів, за допомогою яких творилися похідні імена/прізвиська/прізвищеві назви.

Виклад основного матеріалу.

Mabris [92] (*Мабріс/*Мабрис < Мабр + -іс/-ис (пор. Матис, Парис (Редько, 2023, с. 276)) < Мавр, Маврій, Мавродій (Трійняк, 2005, с. 203–204). Такий антропонім втрачено.

Маç [21, 39, 60, 141, 147, 149, 151, 160, 334, 351] (*Мач/Мац(ь/ьо) (Трійняк, 2005, с. 220–222 < Матвій). Варіант антропоніма Мач не зберігся до сьогодні, а носіїв прізвища Мац є понад 300 <https://ridni.org/karta>.

Maçenko [94] (Маченко/Маценко (Редько, 2007, с. 670) < Мач/Мац + -енко (пор. Хоменко, Якименко (Редько, 2023, с. 256) < Матвій. Можливий зв'язок антропоніма Маченко з власною назвою Мак, яка походить від ап. мак). Обидва прізвища функціонують на території сучасної України (Маценко – 2419 од.; Маченко – 4 од.) <https://ridni.org/karta>.

Maçko [38, 118, 121–22, 163, 186, 237] (Мачко/Мац(°)ко (Редько, 2007, с. 671) < Мач/Мац(°) + -к(о) (пор. Андрушко, Антошко (Редько, 2023, с. 288) < Матвій. Цілком можливо, що власна назва Мачко пов'язана з ап. мак або ж Макавей/Маковій (Трійняк, 2005, с. 206)). Обидва варіанти зафіксовано в сучасному антропоніміконі.

Maçulenko [60] (Мачуленко/*Мацуленко (< Мачул(а)/Мацул(а) + -енко (пор. Мотренко, Настенко (Редько, 2023, с. 256) < Мач/Мац + -ул(а) (пор. Ганул, Мікул (Редько, 2023, с. 309) < Матвій). На сьогодні прізвище Мачуленко функціонує (62 од.), а Мацуленко – занепало <https://ridni.org/karta>.

Mahsim [17] (Максім/Максим < Максим). Антропоніми Максим/Максим функціонують на сучасному етапі і як імена, і як прізвища.

Mahsin [53] (Максін(м)/Максин(м), правдоподібно, що цей запис не є коректним, тому вважаємо, що Максим/Максим < Максим).

Makalenuk [185] (*Макалену(ю)к < Макалень + -ук (пор. Проценюк, Савчук (Редько, 2023, с. 303) < Макал(о) + -ень (пор. Крутень, Мелень ((Редько, 2023, с. 259)), Можливо, у джерелі не зовсім коректний запис, тому можна розглядати і як Макаренюк (< Макар). Такий антропонім на сьогодні не виявлений, але є споріднені, які свідчать про існування в минулому спільної твірної основи (Макаленко, Макаленда) <https://ridni.org/karta>.

Makanenko [71] (*Маканенко (< Макан + -енко (пор. Макаренко, Максименко (Редько, 2023, с. 254) < Мак + -ан (пор. Климан, Костан (Редько, 2023, с. 233) < Макавей/Маковій (Трійняк, 2005, с. 206) або Мокій (пор. Макій, Макійко (Трійняк, 2005, с. 241)). На сьогодні цей антропонім втрачено.

Makar [20, 48, 145, 160] (Макар (Редько, 2007, с. 636) < Макар). На території сучасної України зафіксовано 3620 носіїв такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Makara [103, 126] (Макара (Редько, 2007, с. 637) < Макара (Трійняк, 2005, с. 205)). Сьогодні зафіксовано 861 носій такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Makarıl-aliyıcık [97] Такий запис викликає відповідні роздуми. Можливо, маємо відчитати або *Макари(і)л(ь)чи(і)к, або *Макарійчи(і)к: 1) Макари(і)л(ь)чи(і)к < Макари(і)л(ь)ко + ік/-ик (пор. Лукашик, Луцик (Редько, 2023, с. 268)) < Макари(і)л(ь) + -к(о) (пор. Тихінко, Філько (Редько, 2023, с. 289)) < Макар + -іл(о)/-ил(о) (пор. Профатило, Марчило (Редько, 2023, с. 273)) < Макар; 2) Макарійчи(і)к < Макарійк(о) + ік/-ик < Макарій + -к(о) < Макар + -ій (пор. Кузій, Павлій (Редько, 2023, с. 282)) < Макар. Такі антропоніми втрачено, однак є чимало споріднених <https://ridni.org/karta>.

Makarımçık [125] (*Макарімчік/*Макаримчик < Макарімко/Макаримко + -ік/-ик (пор. Данилик, Йосик (Редько, 2023, с. 268)) < Макарім/Макарим + -к(о) (пор. Степанко, Сташко (Редько, 2023, с. 289)) < Макар + -ім/-им (пор. Будим, Сулим (Редько, 2023, с. 274)) < Макар, Макарій). Обидва антропоніми втрачено.

Makarıyıcık [218] (*Макарійчік/*Макарійчик < Макарійко + -ік/-ик (пор. Петрик, Прокопик (Редько, 2023, с. 268)) < Макарій + -к(о) (пор. Юрко, Янко (Редько, 2023, с. 289)) < Макарій). Такі антропоніми не збереглися.

Makaruneç [101] (*Макарунеч/*Макарунець < Макарун + -еч/-ець (пор. Іванець, Климець (Редько, 2023, с. 289)) < Макар + -ун (пор. Павлун, Левун (Редько, 2023, с. 311)) < Макар/Макарій). Нам не вдалося виявити такі антропоніми на сучасному етапі.

Makas [268] (Макас < Мак + -ас (пор. Ханас, Федас (Редько, 2023, с. 237)) < Макавей/Маковій (Трійняк, 2005, с. 206)). Таке прізвище функціонує на сьогодні, є похідні (Макась, Макаса, Макасюк, Макасей, Макасевич) <https://ridni.org/karta>.

Makiy [20, 38, 55, 81, 230] (Макій (пор. Макей, Мокій (Редько, 2007, с. 638)) < Мокій (пор. Макій, Макійко (Трійняк, 2005, с. 241) або Макавей/Маковій (Трійняк, 2005, с. 206)). На сьогодні є 203 носії такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Makoveriç [237] (*Маковеріч/*Маковерич. Назва затемнена, можливо, погано записана. Про її адаптацію до української антропонімної системи свідчить суфікс -ич. Правдоподібно, твірна основа пов'язана з іменем Маковій. Обидва варіанти власного імені втрачено.

Makoviç [254] (*Маковіч/Макович < Мак + -овіч/-ович < Мокій (пор. Макій, Макійко (Трійняк, 2005, с. 241) або Макавей/Маковій (Трійняк, 2005, с. 206)). Прізвище Макович є в сучасному антропоніміконі, а варіант Маковіч втрачений, хоч від нього функціонує похідне Маковічук <https://ridni.org/karta>.

Maksim [16–20, 31, 39, 50, 53, 57–60, 64–66, 71–72, 76,77, 81, 88, 90, 93–94, 96–99, 104–05, 108, 113–14, 118–19, 122, 126, 128–29, 132–34, 137, 147, 154–60, 162, 164, 175, 181, 188, 198, 215, 218, 228, 233–34, 236, 241–42, 248–49, 253, 260, 267, 283, 268, 298, 300–01, 308, 311–13, 315, 322, 330, 332–33, 343–44, 346, 350, 354, 358, 361] (Максім/Максим < Максим/Максим (Трійняк, 2005, с. 206)). Обидва варіанти цього антропоніма функціонують і як прізвище, і як ім'я.

Maksud [131] (Максуд – татарське чоловіче ім'я <https://web.archive.org/web/20230309213956>. Очевидно, що таке запозичення потрапило в український антропонімікон XVII ст. як прізвисько). Таке прізвище зафіксоване на території України (11 од.), є похідні <https://ridni.org/karta>.

Malenkiy [100] (Мален(ь)кій/Мален(ь)кий < маленький). І Маленкий, і Маленький засвідчені на сучасному етапі <https://ridni.org/karta>.

Malhanenko [75] (*Малханенко < Малхан + -енко (пор. Супруненко, Тарасенко (Редько, 2023, с. 255)) < Малх + -ан (пор. Костан, Федан (Редько, 2023, с. 233)) < Малх (Трійняк, 2005, с. 207)). Такий антропонім втрачено.

Malih [159] (Маліх/Малих (Словник прізвищ, 2002, с. 224) < 1) Мал + -іх/-их (пор. Ваврих, Гаврих (Редько, 2023, с. 277)) < Мал, Малей (Трійняк, 2005, с. 207); 2) помилковий запис імені Малх (Трійняк, 2005, с. 207); 3) родовий належності від Малі (Малий, Мала) (див. Редько, 2023, с. 277). На сьогодні є 511 носіїв прізвища Малих і 9 носіїв – Маліх <https://ridni.org/karta>.

Man [74, 107, 155, 180] (Ман(ь/о) (Трійняк, 2005, с. 209) < Мануїл/Мануйло). На сьогодні маємо 164 носії такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Manak [144] (Манак < Ман + -ак (пор. Андрійчак, Тодорак (Редько, 2023, с. 226)) < Мануїл/Мануйло). На сьогодні функціонує таке прізвище і його похідні (Манака, Манакин, Манако, Манаков) <https://ridni.org/karta>.

Mançul [155] (Манчул (Словник прізвищ, 2002, с. 226) /*Манцул < Манч(к)о/Манц(ь/о)? + -ул (пор. Мікул, Радул (Редько, 2023, с. 309)) < Мануїл/Мануйло). У сучасному антропоніміконі засвідчено прізвище Манчул (79 од.), варіанта Манцул нам не вдалося виявити, але сьогодні маємо похідний антропонім Манцулич (36 од.) <https://ridni.org/karta>.

Mançuleç [42] (*Манчулеч/*Манчулець/*Манчулеч/*Манчулець < Манчул /Манцул + -еч/-ець (пор. Мусієць, Павелець (Редько, 2023, с. 264)) < Манч(к)о/Манц(ь/о)? + -ул (пор. Мікул, Радул (Редько, 2023, с. 309)) < Мануїл /Мануйло). Жодного з фонетичних варіантів антропонімів на сьогодні не зафіксовано.

Mançur [54] (Манчур (Редько, 2007, с. 651)/*Манцур < Манч(к)о/Манц(ь/о)? + -ур (пор. Стефура, Яцура (Редько, 2023, с. 313)) < Мануїл/Мануйло). На сьогодні зафіксовано 173 носії прізвища Манчур, однак фонетичний варіант Манцур не зберігся, хоч маємо в сучасному антропоніміконі похідні саме від нього (Манцуров) <https://ridni.org/karta>.

Mandan [153] (Мандан (< Манд(а) + -ан (пор. Козлан, Орлян (Редько, 2023, с. 233)) < 1) найбільш імовірно, що від турецького ап. manda – жуйна тварина з кольором шкіри, близьким до чорного, і довгою рідкісною шерстю (<https://sozluk.gov.tr/>); 2) ап. мандель – м'яра при складыванні снопов, горстей конопля (Словарь української мови, 1907, II, с. 404). Таке прізвище має сьогодні п'ятьох носіїв <https://ridni.org/karta>.

Manduro [171] (*Мандуро < можливо, від Мантурій, Мартирій <http://litopys.org.ua/novglet/novgdod04.htm>). В сучасному українському антропоніміконі нам не вдалося зафіксувати таке прізвище, однак функціонує його фонетичний варіант – Мандур (59 носіїв) <https://ridni.org/karta>.

Maneç [169] (*Манеч/Манець (пор. Манецький (Словник прізвищ, 2002, с. 224)) < Ман + -еч/-ець (пор. Климець, Пилипець (Редько, 2023, с. 264)) < Мануїл/Мануйло). Прізвище Манець функціонує і сьогодні, а Манеч – занепало. Можливо, збереглося у фонетичному варіанті Манич (433 носії) <https://ridni.org/karta>.

Manenko [43, 74, 88–89, 96–97, 119, 150, 153, 155] (Маненко < Ман + -енко (пор. Мироненко, Михайленко (Редько, 2023, с. 254)) < Мануїл/Мануйло). Антропонім зберігся.

Manilko [88] (Манілко/*Манилко < Маніл(о)/Манил(о) + -к(о) (пор. Стецько, Титко (Редько, 2023, с. 289)) < Ман + іл(о)/ил(о) (пор. Іванило, Марчило (Редько, 2023, с. 273)) < Мануїл/Мануйло). Прізвище Манілко функціонує на території сучасної України, а фонетичний варіант Манилко втрачено.

Manilo [91, 95, 110, 241, 328–29, 332, 340] (Маніло/Манило (Редько, 2007, с. 650) < Ман + іл(о)/ил(о) (пор. Гречило, Пуцило (Редько, 2023, с. 273)) < Мануїл /Мануйло). 94 носії прізвища Манило є на сучасному етапі, а Маніло має 420 носіїв <https://ridni.org/karta>.

Mano [38] (*Мано (пор. Маньо (Трійняк, 2005, с. 209)) < Ман + -(')о (пор. Стасьо, Федьо (Редько, 2023, с. 291)) < Мануїл/Мануйло). Варіант Мано на сьогодні втрачено, а Маньо має 99 носіїв <https://ridni.org/karta>.

Mantem [361] (*Мантем – назва затемнена, на території України сьогодні на зафіксована.

Manuçurenko [168] (*Манучуренко/*Мануцуренко < Манучур/Мануцур + -енко (пор. Зінченко, Іваненко (Редько, 2023, с. 254)) < Мануч(а)/Мануц(а) + -ур (пор. Стахура, Федюра (Редько, 2023, с. 313)) < Ман + уч(а)/-уц(а) (пор. Юркуц, Боруца (Редько, 2023, с. 318)) < Мануїл/Мануйло). Обидва варіанти втрачено.

Manul [328] (Манул < Ман(ь/ьо) (Трійняк, 2005, с. 209) + -ул (пор. Ганул, Мікул (Редько, 2023, с. 309)) < Мануїл/Мануйло). Засвідчення ХХ ст.: О. Д. Манул (1915–1950, Радянський Союз) <https://ridni.org/karta>.

Manula [63] (Манула < Ман(ь/ьо) (Трійняк, 2005, с. 209) + -ул(а) (пор. Савула, Стецула (Редько, 2023, с. 309)) < Мануїл/Мануйло). На сьогодні є один носій такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Manulenko [90] (Мануленко < Манул(а) + -енко (пор. Михайличенко, Науменко (Редько, 2023, с. 254)) < Ман(ь/ьо) (Трійняк, 2005, с. 209) + -ул(а) (пор. Марфула, Стецула (Редько, 2023, с. 309)) < Мануїл/Мануйло). Засвідчено 47 носіїв цього прізвища <https://ridni.org/karta>.

Marçelik [40] (*Марчелік/*Марчелик/*Марцелік/*Марцелик < Марчел(а)/ /Марцел(а) + -ік/-ик (пор. Наумчик Прокопик (Редько, 2023, с. 268)) < Марч(к) /Марц(ьо) (пор. Трійняк, 2005, с. 216)) + -ел(а) (пор. Куцела, Мацела (Редько, 2023, с. 252)) < Марко). На сьогодні ці власні назви не засвідчені в українському антропоніміконі, однак є такі фіксації: Josip Marcelic (1905–1995), Wladislaw Marchelik (1882–1945) <https://ridni.org/karta>.

Marçenko [118, 249] (Марченко/Марценко < Марч(к)/ Марц(ьо) (пор. Трійняк, 2005, с. 216)) + -енко (пор. Мусієнко, Науменко (Редько, 2023, с. 254)) < Марко). В сучасному українському просторі прізвище Марченко дуже частовживане (44273 од.), а Марценко – лише 77 носіїв <https://ridni.org/karta>.

Marçisiy [308] (*Марчісій/*Марцісій < Марчіс/Марціс + -ій (пор. Дацій, Карпій (Редько, 2023, с. 282)) < Марк(о)/Марець + -іс/-ис (пор. Матис, Парис (Редько, 2023, с. 276)) < Марко). Обидва варіанти антропоніма занепали, однак є споріднені: Марчис, Марціс, Марчис, Марцісь <https://ridni.org/karta>.

Marçin [27, 36, 75, 77, 186, 333, 359] (Марцін (Редько, 2007, с. 659)/Марчін < можливо, від польського Marcin (Kołodziejczyk, 2004, с. 561)). Обидва варіанти сьогодні функціонують як прізвища <https://ridni.org/karta>.

Mardaliy [172] (*Мардалій < Мардарій (Трійняк, 2005, с. 210)). На сьогодні саме такий варіант антропоніма не зберігся, але маємо похідні: Мардалюк, Мардаль, Мардалієв <https://ridni.org/karta>.

Mardariy [106] (Мардарій < Мардарій (Трійняк, 2005, с. 210)). Зафіксовано 7 носіїв такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Mardolnıçe [101] (*Мардолніче/*Мардолинець? < Мардолін/Мардолин + -іч(е)/ец(ь) (пор. Іванець, Климець (Редько, 2023, с. 264)) < Мардол + -ін/-ин (пор. Парасин, Фенин (Редько, 2023, с. 193)) < Мард + -ол(а) (пор. Верхол, Гушол (Редько, 2023, с. 294)) < Мардарій). Обидва варіанти втрачено.

Mardorik [142] (*Мардорік/*Мардорик < Мардор (пор. Мардар (Трійняк, 2005, с. 210) + -ік/-ик (пор. Васик, Гнатик (Редько, 2023, с. 268)) < Мардарій). Обидва варіанти не збереглися.

Maredas [169] (*Маредас < Маред + -ас (пор. Демидас, Юрас (Редько, 2023, с. 236) < 1) Маред? < Мардарій; 2) Мар (Трійняк, 2005, с. 216) + -ед(а) < Марко). Прізвища Маредас нам не вдалося зафіксувати, а Мареда має одного носія <https://ridni.org/karta>.

Marenko [93] (Маренко < Мар (Трійняк, 2005, с. 216) + -енко (пор. Лазаренко, Науменко (Редько, 2023, с. 254)) < Марко). Таке прізвище є в сучасному українському антропоніміконі.

Maricin [225] (*Маріцін/*Марицин/*Марічін/*Маричин < 1) можливо, від польського Marcin (Kołodziejczyk, 2004, с. 561); 2) Маріца/Маріча (Трійняк, 2005, с. 213) + -ін/-ин (пор. Марусин, Марущин (Редько, 2023, с. 193)). Ні один з варіантів антропонімів не зберігся, але маємо таку фіксацію: Paulina Marichyn (1880–1919) <https://ridni.org/karta>.

Marin [167] (Марін/Марин (< 1) Мара (Трійняк, 2005, с. 216) + -ін/-ин (пор. Оленин, Марущин (Редько, 2023, с. 193)) < Марко); 2) Марин (Трійняк, 2005, с. 210). Обидва варіанти збереглися: Марін (375 од.), Марин (166 од.) <https://ridni.org/karta>.

Markanko [96] (*Марканко < 1) Маркан + -к(о) (пор. Олешко, Онисько (Редько, 2023, с. 289)) < можливо, Маркіян (Трійняк, 2005, с. 215); 2) Маркан + -к(о) < Марк(о) + -ан (пор. Процан, Сидоран (Редько, 2023, с. 233)) < Марко). Такого прізвища на сьогодні не зафіксовано, однак є споріднені: Маркан, Маркань, Марканич, Марканов. А сучасне прізвище Марканчук переконливо підтверджує існування антропоніма Марканко <https://ridni.org/karta>.

Marko [16–17, 20, 33, 37, 39, 46, 49, 55, 58, 65, 75–77, 82, 84, 92, 114–15, 117, 119, 121–22, 127, 132, 134–37, 142–45, 147, 149, 151, 154–55, 158, 169, 171, 174–75, 179, 186, 234, 240, 242–43, 259–61, 263–64, 272, 277, 286, 295, 298–302, 308, 314, 316, 322, 327–28, 330–31, 334–37, 340–44, 346–51, 353–55, 358–59, 361, 363–64, 366–67] (Марко < Марко). Ця власна назва дуже поширена і на рівні імені, і на рівні прізвища (2323 од.) <https://ridni.org/karta>.

Marno-i [132] (Марно-і, назва затемнена, можливо, помилка в записі). Однак на сьогодні маємо 5 носіїв прізвища Марно <https://ridni.org/karta>.

Maročko [363] (Марочко < Март + -очк(о) (пор. Іваночко, Тимочко (Редько, 2023, с. 297)) < Мартин (Трійняк, 2005, с. 217)). Засвідчено 348 носіїв цього прізвища <https://ridni.org/karta>.

Martariy [190] (*Мартарій < Мардарій (Трійняк, 2005, с. 210). Такий антропонім втрачено.

Martaş [201] (*Марташ < Март + -аш (пор. Дмитраш, Михаш (Редько, 2023, с. 241)) < Мартин (Трійняк, 2005, с. 217)). На сучасному етапі нам не вдалося зафіксувати таке прізвище, але є таке: Maria Martash (1841–1915) <https://ridni.org/karta>.

Martin [17–19, 28, 33, 43, 53, 57, 62, 66–67, 76, 82, 102, 113, 140, 155, 160, 164, 168, 178, 206, 215, 218, 227, 232, 234, 236, 241, 245, 247, 253, 258, 263, 275–76, 282, 302, 309–10, 313, 318, 320, 328, 333, 342, 350]

(Мартін/Мартин < Мартин (Трійняк, 2005, с. 217). Ці антропоніми на сьогодні функціонують і як імена, і як прізвища Мартін (211 од.), Мартин (1883 од.) <https://ridni.org/karta>.

Martinko [129, 150, 319] (*Мартінко/Мартинко (< Мартін/Мартин + -к(о) (пор. Сидорко, Янко (Редько, 2023, с. 289)) < Мартин (Трійняк, 2005, с. 217)). Прізвище Мартинко має на сьогодні 232 носії, а варіант Мартінко не засвідчений, але має похідні (Мартінков)

Martis [98] (Мартіс/Мартис < Март + -іс/-ис (пор. Матис, Парис (Редько, 2023, с. 289)) < Мартин (Трійняк, 2005, с. 217)). Обидва варіанти належать до сучасного антропонімікону.

Marty [232] (*Мартій < Март + -ій (пор. Марусій, Химій (Редько, 2023, с. 282)) < Мартин (Трійняк, 2005, с. 217)). Таке прізвище втрачено.

Martus [346] (Мартус < Март + -ус (пор. Гринус, Дмитрус (Редько, 2023, с. 314)) < Мартин (Трійняк, 2005, с. 217)). На сьогодні є 79 носіїв такого прізвища.

Martuş [327] (*Мартуш < Март + -уш (пор. Микуш, Петруш (Редько, 2023, с. 318)) < Мартин (Трійняк, 2005, с. 217)). Мартушко, Мартушев, Мартушенко – похідні антропоніми власної назви Мартуш, яку сьогодні нам не вдалося відслідкувати.

Marvas [118] (*Марвас < Марв? (очевидно, Мавр) + -ас (пор. Федас, Юрас (Редько, 2023, с. 236)) < Мавр, Маврикій (Трійняк, 2005, с. 203)). Таке прізвище на сучасному етапі не функціонує, але фіксація ХІХ ст.: József Márvas (Угорщина, 1851) <https://ridni.org/karta>.

Mas [54, 131, 143, 333, 355] (Мас(‘) (пор. Маса (Трійняк, 2005, с. 206)) < Максим (Трійняк, 2005, с. 206–207), Матвій (Трійняк, 2005, с. 220–222). Прізвище Мас має на сьогодні 5 носіїв, а Мась – 257 <https://ridni.org/karta>.

Maşo [97] (*Масчо/*Масц(ь)о? < 1) можливо, некоректний запис в джерелі (пор. Мацьо (Трійняк, 2005, с. 222)) < Матвій; 2) мастити). Обидва варіанти втрачені, але є споріднені: Масчев, Мащонок, Масцюх <https://ridni.org/karta>.

Masenko [160, 319] (Масенко < Мас(°) (пор. Мася (Трійняк, 2005, с. 206)) + -енко (пор. Ільченко, Марченко (Редько, 2023, с. 254)) < Максим (Трійняк, 2005, с. 206–207), Матвій (Трійняк, 2005, с. 220–222). Зафіксовано 411 носіїв такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Maska [97] (Маска < 1) родовий належності від Мас(°)ко (див. наступне); 2) ап. маска? На сьогодні маємо три носії такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Masko [42, 92, 96, 97, 299] (Мас(°)ко < Мас(°) (пор. Мася (Трійняк, 2005, с. 206)) + -к(о) (пор. Василько, Гаврилко (Редько, 2023, с. 288)) < Максим (Трійняк, 2005, с. 206–207), Матвій (Трійняк, 2005, с. 220–222). На сьогодні зафіксовано 1 носій прізвища Маско і 412 носіїв – Масько <https://ridni.org/karta>.

Mastil [118] (Мастіл/Мастил < мастити + -іл(о)/-ил(о) (такий суфікс творив назви від дієслівних основ (пор. Держило, Морочило (Редько, 2023, с. 273)). У такому фонетичному варіанті ці прізвища не збереглися, однак маємо на сучасному етапі 149 носіїв прізвища Мاستило, є похідні. Щодо Мастіл(о), то цей антропонім зберігся в похідному Мастілов <https://ridni.org/karta>.

Masyan [358] (Масян (пор. Масьян (Словник прізвищ, 2002, с. 224)) < Мас(°) (пор. Мася (Трійняк, 2005, с. 206)) + -ан (пор. Костан, Процан (Редько, 2023, с. 273)) < Максим (Трійняк, 2005, с. 206–207), Матвій (Трійняк, 2005, с. 220–222). В сучасному українському антропонімії таке прізвище зафіксоване (73 од.) <https://ridni.org/karta>.

Maş [143] (Маш (пор. Ромаш (Трійняк, 2005, с. 315)) < Роман). На сучасному етапі такого антропоніма не засвідчено, однак є Anton Masch (1920, Хорватія) <https://ridni.org/karta>.

Maško [40] (Машко (пор. Ромашко (Трійняк, 2005, с. 315)) < Роман). Сьогодні зафіксовано 363 носії такого прізвища, є його похідні (Машкович, Машков) <https://ridni.org/karta>.

Matayaško [319] (*Матаяшко (< Матаяш (пор. Матіяш (Трійняк, 2005, с. 221)) + -к(о) (пор. Андрушко, Архипко (Редько, 2023, с. 288)) < Матвій (Трійняк, 2005, с. 220–222). Такого антропоніма на сучасному етапі не зафіксовано.

Matun [143, 186, 330, 336] (Матін/*Матин < Мат + -ін/-ин (пор. Марусин, Марущин (Редько, 2023, с. 193)) < Матвій (Трійняк, 2005, с. 220–222)). Прізвище Матін на сьогодні функціонує, а фонетичний варіант Матин нам не вдалося виявити, але похідні (Матюк, Матич, Матіяш) <https://ridni.org/karta>.

Maty [18, 29, 32, 39–40, 46, 49, 51–52, 54–55, 63, 65, 71–72, 75–76, 84, 88, 92, 96, 106, 110, 113, 121, 126, 131, 141–43, 145, 147, 151, 155, 158, 160, 162, 165, 171–72, 174, 227, 232, 279, 316, 329, 334, 351, 360] (Матій < Матій (Трійняк, 2005, с. 221)). Це прізвище засвідчено на сучасному етапі, є його похідні: Матійко, Матійцьо <https://ridni.org/karta>.

Matun [49, 185] (Матун < Мат + -ун (пор. Левун, Павлун (Редько, 2023, с. 311)) < Матвій (Трійняк, 2005, с. 220–222). На сьогодні це прізвище не засвідчене, але підтвердженням його існування є споріднені антропоніми: Матуняк, Матуненко, Матунін, Матунов, Матуна, Матуньо <https://ridni.org/karta>.

Matviy [16, 92, 143, 232–33, 268, 328, 359, 366] (Матвій < Матвій (Трійняк, 2005, с. 220–222). Цей антропонім функціонує і як ім'я, і як прізвище.

Matviyenko [100, 322] (Матвієнко < Матвій + -енко (пор. Кузьменко, Лавренко (Редько, 2023, с. 254)) < Матвій (Трійняк, 2005, с. 220–222)). Понад 16 тисяч носіїв цього прізвища в сучасній Україні <https://ridni.org/karta>.

Matyaş [27, 96, 255, 302, 342, 344] (Матяш < Матяш (Трійняк, 2005, с. 221) < Матвій (Трійняк, 2005, с. 220–222)). Сучасне прізвище Матяш має 3734 носії <https://ridni.org/karta>.

Mavrenko [90] (Мавренко < Мавр + -енко (пор. Мищенко, Мойсеєнко (Редько, 2023, с. 254)) < Мавр, Маврикій (Трійняк, 2005, с. 203). На сьогодні 41 носій цього прізвища <https://ridni.org/karta>.

Mavrič [262] (*Мавріч/Маврич/Мавріц(°)/Мавриц(°) < Мавр + -іч/-ич/-іц(°)/-иц(°) (пор. Савич, Хомич, Іваниця, Петриця (Редько, 2023, с. 278)) < Мавр, Маврикій (Трійняк, 2005, с. 203). Антропонім Маврич на сьогодні зафіксовано (36 од.), Мавріч – ні, але є похідні (Маврічев), зафіксовано також Мавріц, Мавриц, Мавріць, Мавриць.

Mavrihuç [19] (*Маврігуч/*Мавригуц < Мавріг(а)/Мавриг(а) + -уч/-уц (пор. Юркуц, Плегуга (Редько, 2023, с. 318)) < Мавр + -іг(а)/-иг(а) (пор. Петрига, Ярига (Редько, 2023, с. 266)) < Мавр, Маврикій (Трійняк, 2005, с. 203)). Обидва варіанти втрачено.

Mavrikanenko [16] (*Мавріканенко/*Мавриканенко < Маврікан/Маврикан + -енко (пор. Герасименко, Геращенко (Редько, 2023, с. 254)) < Маврік/Маврик + -ан (пор. Процан, Юрцан (Редько, 2023, с. 233)) < Маврикій (Трійняк, 2005, с. 203)). Такі варіанти антропоніма втрачено.

Mavrikiy [180, 279] (Маврікій/Маврикій < Маврикій (Трійняк, 2005, с. 203)). Обидва варіанти антропоніма вживаються сьогодні як імена.

Mavris [268] (*Мавріс/*Маврис < Мавр + -іс/-ис (пор. Годис, Кордис (Редько, 2023, с. 276)) < Мавр (Трійняк, 2005, с. 203). Цей антропонім не зберігся.

Mavriş [42] (*Мавріш/*Мавриш < Мавр + -іш/-иш (пор. Гавриш, Павлиш (Редько, 2023, с. 276)) < Мавр (Трійняк, 2005, с. 203). Обидва варіанти втрачено, однак є похідне Маврішина <https://ridni.org/karta>.

Mavrun [98, 125] (*Маврун (< Мавр + -ун (пор. Федун, Павлун (Редько, 2023, с. 311)) < Мавр (Трійняк, 2005, с. 203). Такого антропоніма на сьогодні нам не вдалося зафіксувати.

Mavrunejko [178] (*Маврунейко < Мавруней + -к(о) (пор. Валько, Василько (Редько, 2023, с. 288)) < Маврун + -ей (пор. Микитей, Томей (Редько, 2023, с. 250)) < Мавр + -ун (пор. Яцун, Катрун (Редько, 2023, с. 311)) < Мавр (Трійняк, 2005, с. 203)). Така власна назва занепадала.

Висновки та перспективи подальшого дослідження.

Турецька пам'ятка «Дефтер Муфассал 1681 року» свідчить про те, що в Україні на кінець XVII ст. прізвиська людей переходять на рівень прізвища / прізвищевої назви, бо ж були вже записані в державні документи й офіційно ідентифікували особу. Однак не завжди можемо на основі цієї пам'ятки чітко диференціювати різновиди антропонімів (імена, прізвиська, прізвища/прізвищеві назви).

Проаналізований фрагмент антропонімії «Дефтера Муфассала 1681 року» свідчить про те, що система українських власних назв історично і територіально об'єднана.

У розвідці відновлено антропонімікон, який на сьогодні втрачено, однак завдяки турецькій пам'ятці відтворено фрагмент історичної антропонімії.

Проаналізований список власних назв у межах **М** – **Mavrunejko** підтверджує, що у XVII ст. існував обширний реєстр запозичених власних імен, які адаптувалися на українському мовному ґрунті.

Адаптація канонічного іменника відбувалася за допомогою суфіксації. Законстатовано великий спектр різноманітних суфіксів (-ак, -ан, -ас, -аш, -ей, -енк(о), -ень, -ець, -иг(а), -ик, -ил(о), -ин, -им, -ис, -их, -иш, -ій, -к(о), -о, -ович, -очк, -ул, -ун, -ур(а), -ус, -уш, -уч/уць та інші), які творили похідні імена/прізвиська/прізвищеві назви.

Із 91 назви в межах **М** – **Mavrunejko** засвідчено такі, які:

а) поширені і сьогодні на рівні власних імен людей і прізвищ (це становить приблизно 51% від досліджених онімів): Maçenko (Маченко/Маценко), Maşko (Мачко/Мац(')ко), Mahsim (Максім/Максим), Mahsin (Максін(м)/Максин(м)), Makar (Макар), Makara (Макара), Makas (Макас), Makıy (Макій), Maksım (Максім/Максим), Maksud (Максуд), Malenkiy (Мален(ь)кій/Мален(ь)кий), Malih (Маліх/Малих), Man (Ман(ь/ьо)), Manak (Манак), Mandan (Мандан), Manenko (Маненко), Manilo (Маніло/Манило), Manul (Манул), Manula (Манула), Manulenko (Мануленко), Marçenko (Марченко /Марценко), Marçin (Марцін/Марчін), Mardariy (Мардарій), Magenko (Маренко), Marın (Марін/Марин), Marko (Марко), Marno-i (Марно-і), Maroşko (Марочко), Martin (Мартін/Мартин), Martis (Мартіс/Мартис), Martus (Мартус), Mas (Мас(')), Masenko (Масенко), Maska (Маска), Masko (Мас(')ко), Mastil (Мастіл/Мастил), Masyan (Масян), Maş (Маш), Maşko (Машко), Matıy (Матій), Matun (Матун), Matviy (Матвій), Matviyenko (Матвієнко), Matıyaş (Матяш), Mavrenko (Мавренко), Mavrikiy (Маврікій /Маврикій);

б) поширені і сьогодні, але не всі варіанти, що зумовлено помилковими записами у Дефтері або не завжди послідовне відчитування українською: Maçulenko (Мачуленко/*Мацуленко), Maçovıç (*Маковіч/Макович), Mañul (Манчул/*Манцул), Mañur (Манчур/*Манцур), Manilko (Манілко/*Манилко), Martıno (*Мартінко/Мартинко), Matın (Матін/*Матин), Mavriç (*Мавріч/Маврич/Мавріц(')/Мавриц('));

в) не виявлені на сучасному етапі, знаходимо їх у споріднених назвах (це становить приблизно 41% від досліджених онімів): Mabris (*Мабріс/*Мабрис), Maç (*Мач/Мац(ь/о)), Makalenuk (*Макалену(ю)к), Makanenko (*Маканенко), Makarılalıyuşık (*Макари(і)л(ь)чи(і)к/*Макарійчи(і)к), Makarımçık (*Макарімчїк/*Макаримчик), Makarıyuşık (*Макарійчїк/*Макарійчик), Makaruneç (*Макарунеч/*Макарунець), Makoveriç (*Маковеріч/*Маковерич), Malhanenko (*Малханенко), Mañçuleç (*Манчулеч/*Манцулець / *Манцулеч/*Манчулець), Manduro (*Мандуро), Maneç (*Манеч/Манець), Mano (*Мано), Mantem (*Мантем), Manıçurenko (*Манучуренко/*Мануцуренко), Mañçelik (*Марчелїк/*Марчелик/*Марцелїк/*Марцелик), Mañçisiy (*Марчїсїй/*Марцїсїй), Mardalıy (*Мардалїй), Mardolınıçe (*Мардолїніче/*Мардолинець), Mardorık (*Мардорїк/*Мардорик), Maredas (*Маредас), Mañıçın (*Марїцін/*Марицин/*Марїцін/*Маричин), Markanko (*Марканко), Martariy (*Мартарїй), Martaş (*Марташ), Martıy (*Мартїй), Martuş (*Мартуш), Marvas (*Марвас), Maşço (*Масчо/*Масц(ь)о), Matayaşko (*Матаяшко), Mavrihuç (*Маврігуч/*Мавригуц), Mavrikanenko (*Мавріканенко/*Мавриканенко), Mavris (*Мавріс/*Маврис), Mavriş (*Мавріш/*Мавриш), Mavrun (*Маврун), Mavruneyko (*Маврунейко);

г) на сьогодні важко коментувати через те, що, очевидно, не завжди коректна транслітерація первинних записів у Дефтері: Makarıl-alıyuşık (*Макари(і)л(ь)чи(і)к/*Макарійчи(і)к), Manduro (*Мандуро), Mardalıy (*Мардалїй), Mardolınıçe (*Мардолїніче/*Мардолинець), Marno-i (Марно-і), Mavrihuç (*Маврігуч/*Мавригуц) та інші;

д) такі, які на сучасному етапі рідко вживаються, але є знаковими для українського антропонімікону XVII ст.: Mano (*Мано), Maşço (*Масчо/*Масц(ь)о).

7. Щодо перспектив, то заплановано укласти словник, який репрезентуватиме українські власні назви людей XVII ст., а це дасть можливість заповнити білі плями в історичному загальнослов'янському антропоніміконі. Крім цього, за таким взірцем можна опрацьовувати інші історичні джерела, які містять антропонімний матеріал.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Карта поширення прізвищ України. *Рідні. Генеалогічне товариство*. URL: <https://ridni.org/karta>.
 ПОКАЖЧИКИ ДО НОВГОРОДСЬКОГО ПЕРШОГО ЛІТОПISY. *ІЗБОРНИК*. URL: <http://litopys.org.ua/novglet/novgdod04.htm>.
 Редько, Ю. (2007). Словник сучасних українських прізвищ у 2 т. Львів: НТШ, Т. 1.
 Редько, Ю. К. (2023). Сучасні українські прізвища (походження, словотвір, поширення). Львів. 552 с.
 Словник прізвищ: практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівеччини). Чернівці: Букрек. 2002.
 Словарь української мови : у 4 т. / зібр. ред. журн. «Киевская Старина»; упор. з додатком власного матеріалу Б. Грінченко. К., 1907. Т. 1. 494 с.; 1907. Т. 2. 573 с.; 1907. Т. 3. 506 с.; 1907. Т. 4. 563 с.
 Трійняк, І.І. (2005). Словник українських імен. Київ: Довіра.
 Internet Archive. Wayback Machine. URL: <https://web.archive.org/web/20230309213956>.
 Kołodziejczyk, D. (2004). The Ottoman Survey Register of Podolia (ca. 1681). Defter-i Mufassal-i Eyalet-i Kamanıçe. Part I: Text, Translation, and Commentary. Kyiv – Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press for the Harvard Ukrainian Research Institute.
 Türk Dil Kurumu Sözlükleri. URL: <https://sozluk.gov.tr/>.

REFERENCES

- Karta poshyrennia prizvyshch Ukrainy [Map of distribution of surnames in Ukraine]. *Ridni. Henealohichne tovarystvo* – Relatives Genealogical Society. Retrieved from: <https://ridni.org/karta>.
 POKAZhChYKY DO NOVHORODSKOHO PERSHOHO LITOPYSU. IZBORNYK [INDEXES TO THE FIRST CHRONICLE OF NOVGOROD. IZORNIK]. Retrieved from: <http://litopys.org.ua/novglet/novgdod04.htm> [in Ukrainian].
 Red'ko, Yu. (2007). Slovnyk suchasnykh ukrainskykh prizvyshch u 2 t. [Dictionary of modern Ukrainian surnames in 2 volumes]. T. 1. Lviv: NTSh [in Ukrainian].
 Red'ko, Yu. K. (2023). Suchasni ukrayins'ki prizvyshcha (pokhodzhennya, slovotvir, poshyrennya) [Modern Ukrainian surnames (origin, word structure, expansion)]. L'viv: LNU im. Ivana Franka [in Ukrainian].
 Slovnyk prizvyshch: praktychnyi slovozminno-orfohrfachnyi (na materialy Chernivechchyny) (2002). [Dictionary of surnames: practical word-change and spelling (on the material of Chernivtsi region)]. Chernivtsi: Bukrek. [in Ukrainian].

- Slovar' ukrayins'koyi movy : u 4 t. / zibr. red. zhurn. "Kyevs'kaya Staryna" ; upor. z dodatkom vlasnoho materialu B. Hrinchenko. [Dictionary of the Ukrainian language: in 4 volumes / collected. ed. journal "Kievskaya Staryna"; emphasis with an appendix of B. Grinchenko's own material]. K., T. 2. [in Ukrainian].
- Triiniak, I.I. (2005). Slovnyk ukrainskykh imen [Dictionary of Ukrainian names]. Kyiv : Dovira [in Ukrainian].
- Internet Archive. Wayback Machine. <https://web.archive.org/web/20230309213956> [in English].
- Kołodziejczyk, D. (2004). The Ottoman Survey Register of Podolia (ca. 1681). Defter-i Mufasssal-i Eyalet-i Kamanıçe. Part I: Text, Translation, and Commentary. Kyiv – Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press for the Harvard Ukrainian Research Institute [in English].
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri [Turkish Language Association Dictionaries]. <https://sozluk.gov.tr/> [in Turkish].